

Нова українська школа

В.М. Островський

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Робочий зошит

3 клас

*Схвалено для використання у закладах загальної середньої освіти
комісією з дисциплін художньо-естетичного циклу
Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України*

Тернопіль
Навчальна книга – Богдан

УДК 78(075.2)
О-78

Рецензенти:

З.М. Стельмашук, кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Інституту мистецтв ТДПУ імені Володимира Гнатюка
Є.М. Лазорко, вчитель-методист ЗОШ №19 м. Тернополя

*Схвалено для використання у закладах загальної середньої освіти
підтверджується відповідним листом ІМЗО
(<https://bohdan-books.com/grifmon/>)*

Островський В.М.

О-78 Музичне мистецтво : зошит для 3 кл. закладів загальної середньої освіти / В.М. Островський. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2020. — 88 с.

ISBN 978-966-10-6224-4

Зошит має на меті допомогти учням засвоїти програмовий матеріал, навчити сприймати, розуміти, імпровізувати і любити музику як мистецтво, а також стимулювати творчу діяльність дітей на уроках.

Посібник відповідає Державному стандарту початкової освіти, Типовим освітнім програмам та підручнику «Мистецтво. 3 кл.» (автори В.М. Островський, Г.П. Федун).

Для учнів 3-го класу, вчителів, батьків.

УДК 78(075.2)

Охороняється законом про авторське право. Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.

Завантажуйте безкоштовний інтерактивний додаток,
використовуючи детальну інструкцію, за посиланням:

bohdan-books.com/010964

Тех. підтримка: (0352) 52-06-07, 067-352-09-89; admin@bohdan-digital.com

ISBN 978-966-10-6224-4

© Островський В.М., 2020
© Навчальна книга – Богдан, виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2020

Юні друзі!

Запрошую вас поринути у чарівний світ музичного мистецтва.

Робочий зошит з музичного мистецтва — це універсальний посібник, необхідний як учителю і учням для роботи на уроці та вдома, так і батькам як допомога для занять з дітьми.

Посібник не підміняє підручника, а лише доповнює його.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

— Ритмічні вправи

— Слухаємо музику

— Розучуємо пісню

— Виконуємо пісню

— Поміркуйте

— Дopiшіть, запишіть
або розмалуйте

Тема 21. З МУЗИКОЮ В СЕРЦІ

Музичне мистецтво, як і інші види мистецтва, зародилось у дуже давні часи. Стародавні мудреці стверджували, що музика йде від душі людини, яку вона слухає серцем.

Слухаємо та аналізуємо. Георг Фрідріх Гендель. **Концерт для органа з оркестром «Зозуля і Соловейко».**

Чим характерна, а може, і не зовсім звична для вас ця музика?

Чи є вона зрозумілою вам?

так

ні

Чи не здалося вам, що ви вже її десь чули?

Чи можна вважати виконання твору вершиною виконавської майстерності?

так

ні

Георг Фрідріх Гендель (1685–1759)

Німецький композитор, органіст і скрипаль. Найбільшим його досягненням є створення нового музичного жанру ораторії, яка близька до опери, але без сценічної дії.

У музичних творах мелодія іноді часто починається не з повного такту, а із **затакту**.

Виконаємо вокальну вправу. Зверніть увагу на те, що мелодія починається із затакту.

Розучуємо пісню.

Із сніжком ми дружимо

Слова В. Кленца

Музика М. Ведмедері

- Там, де поле, там, де луг,
ходить завірюха,
сипле сніг із рукавів
і морозить вуха.
Приспів:
Ой сніг, сніжок,
біленький, лапатий,
ти звідки до нас
прийшов погуляти?
- Щоки полум'ям горять,
та біжать малята,
щоб везти із гірки сміх
на своїх санчатах.
Приспів.
- Ти, вітриську, зупинись,
йди із нами гратись,
на санчатах цілий день
будемо кататись.
Приспів.

Музика як вид мистецтва формувалась протягом багатьох століть. У музичних творах минулих часів також закладено певний зміст, який завдяки майстерному виконанню стає зрозумілим сучасному поколінню.

Тема 22. ЗУСТРІЧАЄМО ВЕСНУ

Весна. Пора, коли з'являються перші весняні квіти — підсніжники, проліски, зеленіє трава, цвітуть сади, а в полі розпочинають сіяти зернові культури на новий урожай. Люди завжди радо зустрічали весну піснями — закличками, хороводами та іграми.

Проспіваємо пісню «**Вийди, вийди, Іванку**» за нотним текстом. Зверніть увагу на ноти, що поєднані дужками — **лігами** (на один склад потрібно співати дві ноти).

Ви- йди, ви- йди, І - ван-ку, за-спі-вай нам вес - нян-ку.

Зи-му-ва - ли, не спі-ва - ли, вес-ну до - жи - да - ли.

Слухаємо та аналізуємо.

а) Веснянка «**Вийди, вийди, Іванку**».

Чи є відмінність між вашим виконанням та піснею, яку ви слухали?

так

ні

Який настрій створила пісенька?

- осінній радісний
 жалібний весняний

б) Петро Чайковський. **Перший концерт для фортепіано з оркестром (фінал).**

Фінал — заключна частина музичного твору.

Тему якої пісні-веснянки використав автор музики у заключній частині твору?

- «Прийди, весно, прийди, красна»
 «Вийди, вийди, Іванку»

Який характер музики?

- урочистий наспівний
 похмурий веселий

У фінальній частині концерту мелодія веснянки

- змінилась не змінилась

Знайдіть спільні та відмінні риси між виконанням пісні та концертним твором.

Виконуємо пісню **«Із сніжком ми дружимо»**.

Що потрібно, аби пісня у вашому виконанні прозвучала як у високопрофесійному колективі?

Тема 23. У ЧАРІВНОМУ СВІТІ БАЛЕТУ

Музично-хореографічну виставу, в якій думки та почуття передаються за допомогою музики і танцю, називають **балетом**.

А хто бере участь у балеті?

танцюристи

солісти

оркестр

диригент

балетмейстер

хор

Слухаємо та аналізуємо фрагменти з балету «Попелюшка» Сергія Прокоф'єва.

а) «На балу» (сольний танець Попелюшки).

Чи знаєте ви казку про Попелюшку?

Музика балету зачаровує своєю ніжністю та задушевністю і ніби вводить слухача у центр подій, що відбуваються на балетній сцені.

Які почуття Попелюшки характеризує музика?

байдужість

розгубленість

хвилювання

радість

б) Романтичний танець «Вальс» (Попелюшка танцює з принцом).

Чи можна уявити, слухаючи цю музику, що відбувається у балетній виставі?

не вдалося зрозуміти задуму автора

я знаю казку, тому дуже легко уявляю всі сценічні образи та дії

Хто або що раптово зупиняє гарний мелодичний танець?

оркестр

король

бій годинника

Які у вас склались враження про музику балету?

Виконаємо музичні фрагменти. Який з них відповідає танцювальному характеру вальсу?

а) б)

У якому розмірі потрібно записувати музику вальсу?

2/4 3/4 4/4

Розучуємо пісню.

Веснівочка

Слова та музика І. Танчака

1. Теплий дощик заспіває пісеньку весні.
Усміхнеться буйним цвітом веснонька мені.
А веселочка грайлива зачарує світ
і верба зрадіє щиро помахами віт.

Приспів:

Заспівав, заспівав,
дощик пісеньку заспівав.

2. Дрібен дощик вмиє личко весноньці-весні.
Легкий вітерець розчеше коси золоті.
Підрум'янить білі щічки сонця промінець
і надіне весна-красна золотий вінець.

Приспів.

3. Задзюрчать струмки веселі, побіжать в ріку.
І зустрине їх привітно веснонька в вінку.
Теплий дощик із хмаринки — землю поливай:
зарясніють в полі сходи, буде урожай.

Приспів.

Тема 24. ЯК СТВОРЮЄТЬСЯ БАЛЕТНА ВИСТАВА

Казка — це чарівний світ у дитячій уяві, тому сюжети багатьох казкових оповідей митці різних видів мистецтва використовували у своїй творчості.

У музичному мистецтві, уявляючи зміст літературного твору, композитор створює таку музику, яка відповідала б кожній дійовій особі та змісту в цілому. А вже під цю музику постановник-балетмейстер підбирає відповідні танцювальні рухи кожному персонажу.

Яскравим прикладом використання казкового сюжету в музично-хореографічній виставі є балет Петра Чайковського «Лускунчик» за казкою Ернеста Гофмана «Лускунчик і Мишачий король».

Цікава і дещо фантастична музика балету надихає слухача на сприйняття змісту балету.

Слухаємо та аналізуємо. Петро Чайковський. «Танець Феї Драже» з балету «Лускунчик».

Чи відчули ви крапельки чарівної мелодії у виконанні челести, звуки якої передають

переливи фонтанів солодких напоїв

блиск льодяників

танці феї

Чи можна уявити, слухаючи цю музику, добру і чарівну Фею Драже?

так ні

Челеста

Челеста — клавішно-ударний інструмент, ніжний «небесний» звук якого нагадує переливи дзвіночків.

Якими словами можна виразити цю музику?

Що чи хто у балеті є головним?

оркестр хореографія всі разом
 солісти балетмейстер

Проспіваємо куплет пісні, а для супроводу використаємо дзвіночки.

Зно-ву всіх нас у клас по-кли-кав дзві-но-чок.
 За-спі-ва-є-мо піс-ні, пі-дем у та-но-чок.

Чи можна такий музичний фрагмент взяти за основу для створення балетного епізоду?

Виконуємо пісню «Веснівочка».

Постарайтесь співом передати веселий весняний настрій.

Тема 25. СВЯТО НА БАЛЕТНІЙ СЦЕНІ

Слухаємо та аналізуємо музичні фрагменти з балету «Спляча красуня» Петра Чайковського.

а) Танець фрейлін та пажів.

Чим цікава ця музика?

оригінальністю чарівністю

б) Танці Феї Бузку та Феї Канарейки.

Чим вони різняться, крім мелодії?

темпом словами ритмом

в) Танець Феї Ніжності.

Чи підтвердила музика танцю ім'я Феї?

ні так

Опишіть характер музики цих танців.

Оснoву балету становлять ліричні музичні образи, які і характеризують головних персонажів казки. До королівського палацу наближається одна із дванадцяти Фей. Вона розгнівана, бо її забули запросити на святкування дня народження донечки короля — Аврори. Зла фея накладає на дівчинку закляття, що та засне вічним сном, вколовшись веретеном.

Що допомогло композитору передати музикою характер дійових осіб?

темп

словесна розповідь

ритм

гучність

мелодична виразність

Проспівемо мелодію веснянки.

При - ле - ті - ли жу - рав - лі й ле - ле - ки.

Вес - ну - крас - ну при - нес - ли із кра - їв да - ле - ких.

Чи є тут спорідненість мелодії? Чим відрізняється третій такт від першого?

Розучуємо пісню.

Пролісок

Слова Н. Іванової

Музика А. Олейнікової

1. В зимовій хатинці на білій перинці пролісок маленький очка розкриває, весну зустрічає, сам себе питає:
«Чом джерельце дзюркотить, весело співає?
Чом у синій висоті пташечка літає?»
Бо весна знов прийшла, знову завітала,
щиро сонечко її в небі зустрічало.
2. Виходить з хатинки, стає він навшпиньки — пролісок маленький радо розквітає,
весну зустрічає, сонечко вітає.
Бо джерельце дзюркотить, весело співає,
а у синій висоті пташечка літає!
То весна знов прийшла, знову завітала,
щиро сонечко її в небі зустрічало.

Тема 26. РІЗНОВИДИ МИСТЕЦЬКИХ ЖАНРІВ

Підсумковий урок за темою

Усім відомо, що найпростішими музичними жанрами є пісня, марш, танець, які і стали основою для створення складних жанрів — концерту, балету, опери, симфонії. Ці жанри мають різну структурну побудову і належать до відповідної групи.

1. Як називають жанр музики, у якому музичний твір виконують тільки оркестром?

2. Який із цих музичних творів не є балетною музикою?

«Танець Феї Драже»

«Запорозький марш»

3. Напишіть, чим відрізняється балет від концерту.

4. За якою ознакою ми розпізнаємо звучання різноманітних музичних інструментів? _____

5. Що у балеті є головним?

танець музика декорації

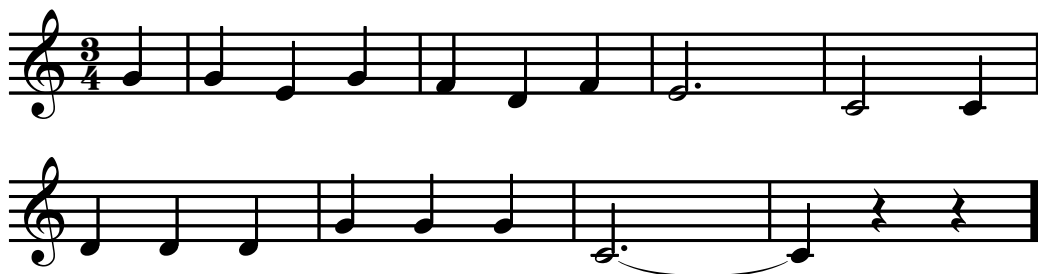
6. Які спільні засоби виразності є як у музичному, так і в образотворчому мистецтві?

7. Який жанр поєднує музику та візуальні образи?

8. Хто автор балету «Попелюшка»?

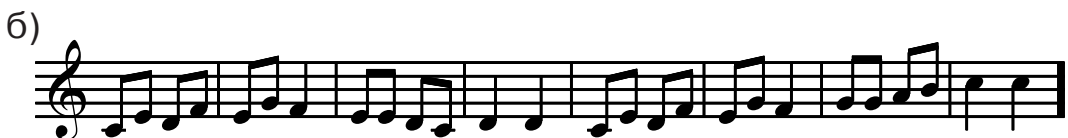
9. Вкажіть на суттєву різницю між концертом і балетом.

10. Які з поданих слів підходять до цієї мелодії?
- Вже сонечко землю зігріло і все зеленіє навкруг.
- Гей, там на горі Січ іде, гей, малиновий стяг несе.

11. Виконуємо пісні «Веснівочка», «Пролісок».
12. Яку роль відіграє мистецтво в житті кожної людини?
- _____
13. Музика існує лише тоді, коли вона...
- _____

14. Визначте розмір та проспівайте два музичні фрагменти.

Чим вони різняться?

- мелодією розміром гучністю

Кожен вид мистецтва здатний активізувати розумові здібності людини, розвивати і підвищувати інтелект, спонукати до творчої діяльності та збагачувати людину ще й духовно.

Тема 27. ПТАХИ — ПРОВІСНИКИ ВЕСНИ

Здавна вважалось, що весна настає тоді, коли прилітають із теплих країв птахи. Люди раділи теплим сонячним дням і радо зустрічали весняну пору веснянками та хороводами.

Проспіваємо одну з таких веснянок.

Ро - зі - йшлись хмар - ки, гля - не со - неч - ко,
за - б'єть - ся в гру - дях мо - є сер - день - ко.
Ой при - йшла вес - на, ой при - йшла крас - на,
при - не - сла ме - ні щас - тя й ра - до - щі.

Професійні художники та музиканти присвячували весняній порі свої художні твори — картини, концерти, симфонії та опери.

Що породжує поєднання хореографії та музики?

А в результаті поєднання драматургії, вокального, образотворчого мистецтва та музики утворилось **оперне мистецтво**.

Слухаємо та аналізуємо. Микола Лисенко. Хор «А вже весна» з дитячої опери «Зима і Весна».

Як розвивається мелодія веснянки у виконанні хору?

стрімко поступово урочисто

Чи є тут інтонаційний розвиток?

так немає

Який характер притаманний цій веснянці?

легкий, просвітлений

тривожний, сумний

А ви відчули виразність мелодії веснянки, пройнятої інтонаціями українських народних пісень?

так ні

Опера — велика музично-театральна вистава, у якій сценічна дія поєднується з вокальною та інструментальною музикою.

Розучуємо пісню.

Мамина пісня

Слова О. Вратарьова Музика О. Злотника

1. Прилетіли буслики із країв далеких,
прилетіли з вирію буслики-лелеки.
Потомились буслики, бо на крилах несли
красну весну, а іще — теплого Олексу.

Приспів:

Леле-лелеченьки, буслики-буслята,
крила край віконечка біля хати.

Леле-лелеченьки, буслики-буслята,
прилетіли сонечко колисати.

2. Повернулись буслики, чорно-білі крила,
повернулись буслики та й заклекотіли.
Ой лелече колесо, кинуте у небо, —
мама тихим голосом нам співа про тебе.

Приспів.

Тема 28. МУЗИЧНИЙ ДИВОСВІТ

Народні пісні, танцювальні мелодії, легенди, оповіді та казки завжди надихали людей мистецтва на створення високохудожніх мистецьких творів — опери, балету, концерту та симфонії.

Слухаємо, аналізуємо та співаємо разом із персонажами **фрагменти з дитячої опери «Коза-Дереза»** Миколи Лисенка.

а) **«Пісня Кози».**

Я — Коза-Дереза,
пів бока луплена,
за три копи куплена.
Тупу-тупу ногами,
сколю тебе рогами,
ніжками затопчу,
хвостиком замету.
Тут тобі й смерть!

б) **«Пісня Рака».**

А я — Рак-неборак,
я не простий козак.
Через те на мені
не киряя, не сіряк.
Я над раками пан,
я болотний гетьман.
Подивіться, люди добрі,
який пишний жупан!

в) «Пісня Лисички» (співаємо за нотним текстом).

Я Лисичка,
я сестричка,
не сиджу без діла.
Я гусятка пасла,
полювать ходила.

Помірно

1. Я ли-сич-ка, я сест-рич-ка, не сид-жу без ді-ла.

Я гу-сят-ка пас-ла, по-лю-вать хо-ди-ла.

Я гу-сят-ка пас-ла, по-лю-вать хо-ди-ла.

Чи знаєте ви цю казку? Про що співає Лисичка?

Які ще дійові особи задіяні у казці?

_____?

Хто допоміг зайчику вигнати з хати Козу? _____

Чи вдалося автору опери та художнику передати характер кожного із звірів? _____

Як називають сольний спів в опері?

пісня речитатив арія розповідь

Виконуємо «Мамину пісню».

Співати потрібно так, щоб передати характер та почуття пісні.

Чи змогла ця пісня змалювати у вашій уяві картини весняної пори?

ні так

Тема 29. ДЗВОНЯТЬ ДЗВОНИ ВЕЛИКОДНІ

Настає пора весняна,
до річки плещуться струмки.
Почалась сівба весняна,
вже прилетіли ластівки.

Уже весна вступила у свої права на повну силу: зазеленіли трави, зацвіли весняні квіти та буйним цвітом вкрилися плодові дерева. Наближається велике свято — Великдень.

Розбудило сонце землю
радісною звісткою.
Задзвеніли ранком дзвони
веселою піснею.

Слухаємо та аналізуємо.

а) **Передзвін великодніх дзвонів.**

Який настрій створює такий передзвін?

Як називають неділю перед Великоднем, коли освячують гілочки верби?

б) В'ячеслав Кукоба. **«Великодні дзвони».**

Що є традиційним атрибутом Великодня?

Темі духовності присвячували свої твори іконописці та художники, створюючи на полотнах та стінах храмів високохудожні духовні образи. Духовну музику писали такі професійні музиканти, як М. Леонтович, К. Стеценко, Д. Бортнянський, В. А. Моцарт, Й. С. Бах та інші.

Проспівемо один із піснеспівів Великодня.

1. Хри - стос вос - крес! Хри - стос вос - крес! Най - биль - ше
чу - до із чу - дес. Хри - стос вос - крес! Хри -
стос вос - крес! Лу - на - є піс - ня до не - бес.

Розучемо пісню.

Барви рідної землі

Слова *О. Вратарьова* Музика *О. Злотника*

1. Ми веселі малярі, що ранкової пори
розмалюєм рідну землю у святкові кольори.
Наші барви чарівні, наче іскри запальні.
Кожна барва — наче пісня української землі.

Приспів:

Райдуго-веселко, нам допомагай,
кольори веселі дітям роздавай.
Буде небо — синє, ниви — золоті.
Буде в Україні радість назавжди.

2. Буде сонячний розмай, і Карпати, і Дунай,
зелен-гай, і чисте поле, і далекий небокрай.
Наші барви чарівні, наче іскри запальні.
Кожна барва — наче пісня української землі.

Приспів.

Тема 30. МИСТЕЦЬКА ФЕЄРІЯ

Опері, симфонії чи кінофільму завжди передує інструментальний вступ — **увертюра**, яка зосереджує головний зміст чи навіть основну ідею твору.

Слухаємо та аналізуємо. Ісаак Дунаєвський. Увертюра до кінофільму «Діти капітана Гранта».

Починається увертюра урочистим звучанням мідних духових інструментів.

Труба

Тромбон

Валторна

Туба

Як називаються інструменти, які виконують головну тему увертюри у супроводі всього оркестру?

струнно-смичкові ударні

дерев'яні духові

Який розвиток переважає в увертюрі?

мелодичний емоційний тембровий

темповий динамічний

Як ви сприйняли музику цього твору?

Ісаак Дунаєвський (1900–1955)

Російський композитор, піаніст. Писав музику до кінофільмів та театральних вистав, балетів, фортепіанні твори та пісні. Один із основоположників російської оперети.

Увертюра (відкриття, початок) — оркестровий вступ до опери, симфонії, театральної постановки, балету чи кінофільму. Може існувати як окремий концертний твір, що має власний зміст та програму.

Виконаємо фрагмент однієї з пісень, що прозвучали у кінофільмі «Діти капітана Гранта».

А ну - мо піс - ню за - спі - вай, ве - се - лий ві - тер,
 Мо - ря і го - ри об - лі - тав ти в ці - лім сві - ті,
 ве - се - лий ві - тер, ве - се - лий ві - тер.
 у ці - лім сві - ті, у ці - лім сві - ті.

Виконуємо пісню «**Барви рідної землі**».

Подумайте, як потрібно її проспівати, щоб передати образний зміст та характер пісні.

Тема 31. БЕЗМЕЖНИЙ СВІТ ЛЮДСЬКИХ ПОЧУТТІВ

Почуття, ідеї та думки можна виразити різнобарвним звучанням музичних інструментів у великому музичному творі — **симфонії**.

Теми для створення великих симфонічних творів автори музики черпають із народних джерел — пісенно-танцювальної музики.

Слухаємо та аналізуємо.

а) **Український народний танець «Козачок».**

Який настрій створила музика?

тривожний

радісний

урочистий

похмурий

Якою могла б бути музика, створена на основі такої танцювальної мелодії?

б) **«Симфонія соль-мінор»** невідомого автора (фінал).

Чи вдалося автору музики передати дух народно-танцювального мистецтва України?

так

ні

Який народний танець покладено в основу заключної частини твору?

аркан

гопак

козачок

Чи можна уявити зриму картину народного побуту за цією музикою?

так

ні

Симфонія — великий музичний твір для симфонічного оркестру, що складається переважно з чотирьох частин, кожна з яких має власний характер.

Як називаються ці інструменти?

До якої оркестрової групи вони належать?

дерев'яної духової струнно-смичкової

Проспіваємо фрагмент мелодії. Що вона нагадує?

пісню марш танець

Розучуємо пісню.

Я малюю

Слова та музика З. Красуляк

1. Я малюю синє небо, річку і вербу,
я малюю рідну землю, на якій живу!
Намалюю рідне місто, села і поля,
щоб такою Україна завжди в нас була!

Приспів:

Будеш ти веселою, вродливою,
виткана із сонця і тепла!

Намалюю я тебе щасливою,
щоб завжди такою ти була!

2. Намалюю теж весняну стежку, рідний дім,
намалюю світлий ранок, де так добре всім!
Посміхнеться щиро сонце в небі золотім,
заспіває Україна дітям всім своїм!

Приспів.

Тема 32. НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР У МИСТЕЦТВІ

Виразність мелодій, пройнятих інтонаціями українських народних пісень і танців, ми спостерігаємо у багатьох симфонічних творах.

Слухаємо та аналізуємо. Володимир Сокальський.
«Симфонія соль-мінор» (третя частина).

У симфонії немає прямого цитування народних мелодій, проте кожна тема виявляє зв'язок з пісенними і танцювальними мелодіями, що визначає її як один з яскравих і характерних напрямів національного мистецтва.

Які з цих інструментів задіяні у виконанні твору?

Які елементи музичної виразності застосував автор музики, щоб передати національний характер твору?

- українські народні інструменти
- мотиви українських народних пісень

Чи правдиво і зрозуміло для слухача відтворив композитор риси національного характеру?

- так ні

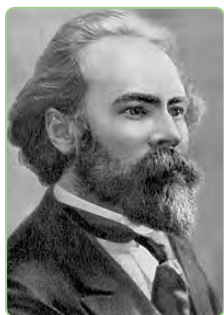
Чи відчули ви національний характер у симфонічній музиці?

так ні

Як ви сприймаєте твори мистецтва?

як світ уявлень

як систему взаємопов'язаних елементів музичної виразності: тембр, динаміку, ритм, характер, почуття

Володимир Сокальський (1863–1919)

Український композитор, піаніст і музичний критик. Створив симфонію соль-мінор за мотивами українських народних пісень, дитячу оперу «Ріпка», багато хорових творів, фортепіанних п'єс та творів для дітей. Часто виступав у ролі диригента.

Проспіваємо фрагмент пісеньки-веснянки.

Со - неч - ко лас - ка - ве сві - тить нам що - дня,
со - ло - вей спі - ва - є і спі - ва - ю я.

Пам'ятайте!

Спів — це не проста наука. Спочатку треба вчитись слухать, а ще й у нотах розібратись, ну, а потім вже й співати.

Виконуємо пісню «Я малю».

Тема 33. УКРАЇНСЬКІ МОТИВИ У СВІТОВОМУ МИСТЕЦТВІ

Твори мистецтва неможливо обмежити жодними кордонами, бо основу для їх створення митці черпають із народних джерел різних країн.

Послухаємо та проспіваетьмо українську народну пісню «Журавель» за нотним текстом.

За - на - див - ся жу - ра - вель, жу - ра - вель
до ба - би - них ко - но - пель, ко - но - пель.

Ся-кий, та-кий жу-ра-вель, ся-кий, та-кий дов-го-но-сий,
ся-кий, та-кий дов-го - но-гий, ся-кий, та-кий вис-ту-па-є,

ко - но - пель - ку ви - щи - па - є.

Слухаємо та аналізуємо. Петро Чайковський. «Друга симфонія» (фінал).

Тема якої української народної пісні звучить у заключній частині симфонії?

☐	«Пісня Лисички»	☐	«Подольночка»
☐	«Журавель»	☐	«Пісня Кози»

Які елементи музичної виразності допомогли композитору передати характер фінальної частини симфонії?

- спів тембр музичних інструментів

Головна тема, основою якої є українська народна пісня «Журавель», у фінальній частині симфонії починається легким звучанням струнних інструментів, а потім розростається до повноцінного оркестрового звучання.

До якої оркестрової групи належать ці інструменти?

Розучуємо пісню.

Літо золоте

Слова М. Ясакової

Музика О. Янушкевич

1. Прилетіло літо, як на крилах,
принесло нам літо дні щасливі.
Літо кучеряве, лагідне, як мама,
ось воно яке — літо золоте.
Приспів:
Я з тобою, літо, пожартую!
Я з тобою, літо, потанцюю!
Я з тобою, літо, поспіваю!
Я тебе ще з осені чекаю!
2. Розсипає літо срібні роси,
заплітає літо квіти в коси.
Пахощі суниці, грозди і зірничі,
ось воно яке — літо золоте.
Приспів.
3. Задрімало літо на покосах,
засмарило сонцем ноги босі.
Скупане в любистку росяне намисто.
Ось воно яке — літо золоте.
Приспів.

Тема 34. ЗДРАСТУЙ, ЛІТО ЗОЛОТЕ!

Підсумковий урок за темою

Мистецтво — це унікальна форма емоційного та культурного вираження почуттів, душевних переживань у різних жанрах. А музичне мистецтво допомагає розкрити ідейно-емоційний зміст творів у звукових образах, які важко висловити словами.

Засвітило сонце зранку.
Скочив промінець на парту,
учням він дає завдання
дати відповідь на запитання.

1. Яку роль відіграє мистецтво у житті людей?

2. Чи впливає музика на настрій людини?

ні так

3. А що впливає на характер музичного твору?

4. Чи впливає ритм на характер музики?

ні так

5. Що відрізняє оперу від симфонії?

6. Хто керує оркестром?

7. Які з цих інструментів не входять до симфонічного оркестру?

8. Як у музиці називають зміну гучності?

 темп динаміка розмір

9. Як записують мелодію?

 буквами цифрами нотами

10. Запишіть ритмічними знаками пропонований текст.
*Тепер будем в ігри грати, віршики ритмізувати,
плескати і стукати, ще й ногами тупати.*

11. Від чого залежить сприйняття людиною музичного твору?

 від мелодичної виразності від виконавця від настрою людини від характеру твору

12. Музика починається з _____

13. Виконуємо пісні весняного та літнього циклу: «Мамина пісня», «Барви рідної землі», «Літо золоте», «Я ма-люю».

Короткий словник-довідник з музичного мистецтва

Ансамбль — група виконавців, які виконують музичний твір спільно.

Арія — завершений сольний номер опери, кантати тощо.

Балет — музично-хореографічна вистава, де художній зміст розкривається засобами танцю та музики.

Гумореска — невеличка гумористична (жартівлива) за характером п'єса.

Динамічні відтінки — різні сили гучності у музиці, які допомагають розвинути зміст музичного твору.

Дует — ансамбль для двох співаків або інструменталістів.

Експромт — музичний твір, створений без попередньої підготовки.

Етюд — 1. Вправа для розвитку виконавської техніки.
2. Високохудожня концертна п'єса.

Затакт — неповний такт, з якого починається мелодія.

Жанри музики — різновид музичних творів, що різняться за змістом, будовою та засобами виразності.

Інтонція (*вимовляти наспівно*) — точне відтворення висоти і характеру звуків.

Концерт — 1. Прилюдне виконання музичних творів.
2. Великий віртуозний за характером музичний твір для соліста (*інколи двох-трьох*) з оркестром.

Кульмінація — вершина розвитку та емоційного напруження твору або його частини.

Лад — взаємозв'язок музичних звуків і їхня злагодженість між собою. (*Мажорний лад* – *просвітлений, яскравий; мінорний* – *м'який, журливий*).

Ліга () — дугоподібний знак, що вказує на зв'язне виконання групи нот.

Мелодія — одноголосне вираження образного змісту музичної думки.

Нота — знак для запису музичних звуків. Позначає їхнє висотне положення на нотному стані та тривалість.

Опера — велика музично-театральна вистава, у якій сценічна дія поєднується з вокальною та інструментальною музикою.

Пауза (Σ) — тимчасова перерва у звучанні музики.

Реприза (\parallel : \parallel) — знак повторення фрагмента мелодії чи цілої частини твору.

Ритм (*розміреність*) — рівномірне чергування мовних, звукових, зображальних елементів у їх відповідній послідовності.

Розмір такту (2/4, 3/4, 4/4) — вказує на кількість ритмічних долей у кожному такті пісні чи інструментального твору.

Рондо (*коло*) — музична форма, де головна тема неодноразово (не менше трьох разів) чергується з контрастними епізодами.

Симфонія — великий музичний твір для симфонічного оркестру, що складається переважно з чотирьох частин, кожна з яких має власний характер.

Соліст — виконавець музичного твору для одного голосу або інструмента.

Танець класичний — система виразних засобів хореографії, що базується на детальній розробці різних груп рухів та позицій рук і вимагає спеціальної підготовки.

Танець народний — яскраве вираження творчості кожного народу, що віддзеркалює традиції хореографії та пластичної виразності у поєднанні з музикою.

Тембр — забарвлення звуку, притаманне голосу або музичному інструменту.

Темп — швидкість руху мелодії.

Увертюра (*відкриття, початок*) — інструментальний вступ до музичної театральної вистави, опери, балету чи кінофільму.

Хор — співацький колектив, що спільно виконує багатоголосні вокальні твори.

Музичний додаток

ДОБРИЙ ДЕНЬ, МАТУСЮ УКРАЇНО!

Слова Н. Рубальської

Музика М. Ведмедері

Помірно, урочисто

1. Доб - рий день, ма - ту - сю У - кра - ї - но!

Схо-дить сон-це ра-дос-ті й доб-ра. У - кра - ї - но,

я - тво - я ди - ти - на, кра-пель - ка ве - ли - ко - го Дніп -

ра. У - кра - ї - но мо - я, зо - ло - ті тво - ї по - ля, ніж - на

піс - ня со - ло - в'я. Яб - лу - не - ві са - ди і сме -

ри - ко - ві лі - си - рід - на ма - тін - ка зем - ля.

Приспів:

ПОСМІШКА

Слова А. Бенцаровської

Музика Р. Рудого

Весело

1. У ко - лис - ці ма - ля по - сміх - неть - ся, все на сві - ті теп -

лі - ше зда - єть - ся. По - сміх - неть - ся дів - чи - ні ю - нак -

Приспів:

і два сер - ця за - б'ють - ся у такт. По - смі - хай - те - ся,
 лю - ди, час - ті - ше, на зем - лі то - ді бу - де теп - лі - ше.
 Хай тур - бо - там не - ма - є кін - ця, а - ле по - сміш - ка всім до ли - ця.

ЗАСМУТИЛОСЬ КОШЕНЯ

Слова П. Воронька

Музика І. Кириліної

Помірно

1. За - сму - ти - лось ко - ше - ня – тре - ба
 в шко - лу йти що - дня. І при - ки - ну - ло - ся вмить,
 що у ньо - го хвіст бо - лить. Ой, ой, ой!
 Ой, ой, ой! Ой, ой, ой!
 що у ньо - го хвіст бо - лить. 2. Дов - го // - ста. Програш
 Ко - ше - ня кри - чить: „Ні -

ко-ли! Кра-ще я пі-ду до шко - ли!" Ай, ай, ай!

Ай, ай, ай! Ай, ай, ай!

Кра-ще я пі-ду до шко - ли!"

КАП-КАП-КАП

Слова та музика **Н. Май**

Наспівно

1. Хмар-ка бі - ла - бі - ла в не-бі го - лу - бім

рап - том по - тем - ні - ла і по - чув - ся грім.

До - щик не ба - рив - ся, він спі - вав піс - ні,

у вік - но на - сту - ку - вав ме - ні.

Приспів:

До - щик кра - па - є зі стрі - хи: кап - кап - кап.

Я сту - па - ю ти - хо - ти - хо: кап - кап - кап.

Сум - но йти ме - ні по су - ші: кап - кап - кап.

Я гу - ля - ю по ка - лю - жих: кап - кап - кап.

НАША МОВА

Слова **В. Кленца**

Музика **М. Ведмедері**

В темпі вальсу

1. Теп - ла, як со - няч - на дни - на, доб - ра, не - на - че вес -

на, мо - ва ві - ків У - кра - ї - ни,

каз - ка ї - ї ча - рів - на. Мо - ва ві - ків У - кра -

ї - ни, каз - ка ї - ї ча - рів - на.

ОСІНЬ

Слова та музика **М. Назарця**

Не поспішаючи

1. Лис - тя круж - ля - є, о - сінь на - ста - ла,

вбра - лись де - ре - ва у жов - ті ко - льо - ри. Со - неч - ко в не - бі,

втом-ле-не, спа-ло, ста-ло че-ка-ти зи-ми.

Приспів:

Не спі-ва - є со-ло-вей - ко, не ко-ли-ше-ть-ся тра-ва,

за-кін-чи-лось лі - то, о - се-ні при-йшла по-ра.

Не спі-ва - є со-ло-вей - ко, не ко-ли-ше-ть-ся тра-ва,

про-май-ну-ло лі - то, о - се-ні при-йшла по-ра.

ПІСНЯ ПРО НОВИЙ РІК

Слова та музика **Н. Май**

1. За вік-ном, за вік-ном па-да-ють сні-жин-ки, ти, ма-ту-сю, сте-ли

бі-лу ска-тер-тин - ку. І я-лин-ку гур-том бу-дем при-кра-ша - ти:

Но-вий рік, Но-вий рік вже у на-шій ха - ті. Но-вий рік, Но-вий рік

вже у на-шій ха - ті. Но-вий рік, Но-вий рік вже у на-шій ха - ті.

КРИШТАЛЕВА ЗИМОНЬКА

Слова Г. Бойка

Музика А. Філіпенка

Співуче

1. Криш- та - ле - ва зи-монь-ка в сріб-нім ко-жуш-ку!

Ти кру-гом на-си-па-ла бі-ло-го сніж-ку. При-нес-ла ти ра-до-щі

на-шій діт-во-рі. Гір-ка по-я-ви-ла-ся в кож-но-мудво-рі.

КОЗАЧАТА

Слова О. Яворської

Музика М. Ведмедері

Ходою

1. Ми ма-лень-кі ко-за-ча-та.

Ста - нем справж - ні-ми людь - ми.

Ми ко-ха-єм рід-ну піс-ню, У - кра-ї-ну лю-бим

ми! У-кра - ї - на на-ша ма - ти

і про не - ї віль-ний спів. Ми ве - се - лі ко-за-

ча - та, ми на-щад - ки ко - за - ків.

ІЗ СНІЖКОМ МИ ДРУЖИМО

Слова **В. Кленца**

Музика **М. Ведмедері**

Весело

1. Там, де по-ле, там, де луг, хо - дить за - ві - рю - ха,

сип - ле сніг із ру-ка-вів і мо-ро-зить ву-ха. Ой сніг, сні-жок,

бі-лень-кий, ла-па-тий, ти звід-ки до нас при-йшов по-гу-ля-ти?

ВЕСНІВОЧКА

Слова та музика **І. Танчака**

Співуче

1. Те - плий до-щик за - спі - ва - є пі-сень-ку вес-ні.

У - сміх-неть - ся буй-ним цві - том вес-нонь-ка ме - ні.

А ве - се - лоч - ка грай - ли - ва за - ча - ру - є світ

і вер - ба зра - ді - є щи - ро по - ма - ха - ми віт.

За-спі-вав, за-спі-вав, до-щик пі-сень-ку за-спі-вав.

ПРОЛІСОК

Слова Н. Іванової

Музика А. Олейнікової

Наспівно

1. В зи - мо - вій ха - тин - ці на бі - лій пе - рин - ці

про - лі - сок ма - лень - кий оч - ка роз - кри - ва - є,

вес - ну зуст - рі - ча - є, сам се - бе пи - та - є:

„Чом дже - рель - це дзюр - ко - тить, ве - се - ло спі - ва - є? Чом у си - ній ви - со - ті

пта - шеч - ка лі - та - є?” Бо вес - на знов при - йшла,

зно - ву за - ві - та - ла, щи - ро со - неч - ко ї - ї в не - бі зуст - рі - ча - ло.

МАМИНА ПІСНЯ

Слова О. Вратарьова

Музика О. Злотника

При - ле - ті - ли бус - ли - ки із кра - їв да - ле - ких,

при - ле - ті - ли зви - рі - ю бус - ли - ки - ле - ле - ки.

По - то - ми - лись бус - ли - ки, бо на кри - лах нес - ли

крас - ну вес - ну, а і - ще - теп - ло - го О - лек - су.

Приспів:

Ле - ле - ле - ле - чень - ки, бус - ли - ки - бус - ля - та,

кри - ла край ві - ко - неч - ка бі - ля ха - ти.

Ле - ле - ле - ле - чень - ки, бус - ли - ки - бус - ля - та,

при - ле - ті - ли со - неч - ко ко - ли - са - ти.

БАРВИ РІДНОЇ ЗЕМЛІ

Слова **О. Вратарьова**

Музика **О. Злотника**

Пожвавлено

1. Ми ве - се - лі ма - ля - ри, що ран - ко - во - ї по - ри

роз - ма - лю - єм рід - ну зем - лю у свят - ко - ві ко - льо - ри.

На - ші бар - ви ча - рів - ні, на - че іск - ри за - паль - ні.

Кож - на бар - ва, на - че піс - ня у - кра - їн - сько - ї зем - лі.

Приспів:

Рай-ду - го-ве-селко, нам до - по-ма-гай, ко-льо-ри ве-се-лі ді-тям
роз-да-вай. Бу-де не-бо си - не, ни - ви зо-ло-ті.
Бу-де в У-кра-ї - ні ра-дість на-зав - жди.

Я МАЛЮЮ

Слова і музика **З. Красуляк**

Наспівно

Я ма-лю-ю си-не не-бо, річ-ку і вер-бу,
я ма-лю-ю рід-ну зем-лю, на я-кій жи-ву!
На-ма-лю-ю рід-не міс-то, се-ла і по-ля,
щоб та-ко-ю У-кра-ї-на зав-жди в нас бу-ла!
Приспів:
Бу-деш ти ве-се-ло-ю, врод-ли-во-ю,
вит-ка-на із сон-ця і теп-ла.
На-ма-лю-ю я те-бе щас-ли-во-ю,

щоб зав-жди та-ко-ю ти бу-ла.

ЛІТО ЗОЛОТЕ

Слова **М. Ясакової**

Музика **О. Янушкевич**

Жваво, легко

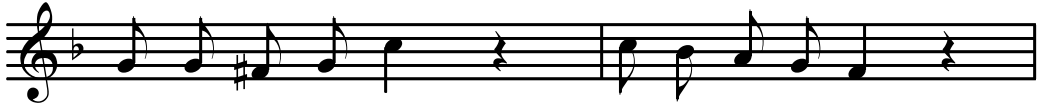
1. При-ле-ті-ло лі-то, як на кри-лах,

при-нес-ло нам лі-то дні щас-ли-ві.

Лі-то ку-че-ря-ве, ла-гід-не, як ма-ма,

ось во-но я-ке — лі-то зо-ло-те.

Приспів:

Я з то-бо-ю, лі-то, по-жар-ту-ю,

я з то-бо-ю, лі-то, по-тан-цю-ю,

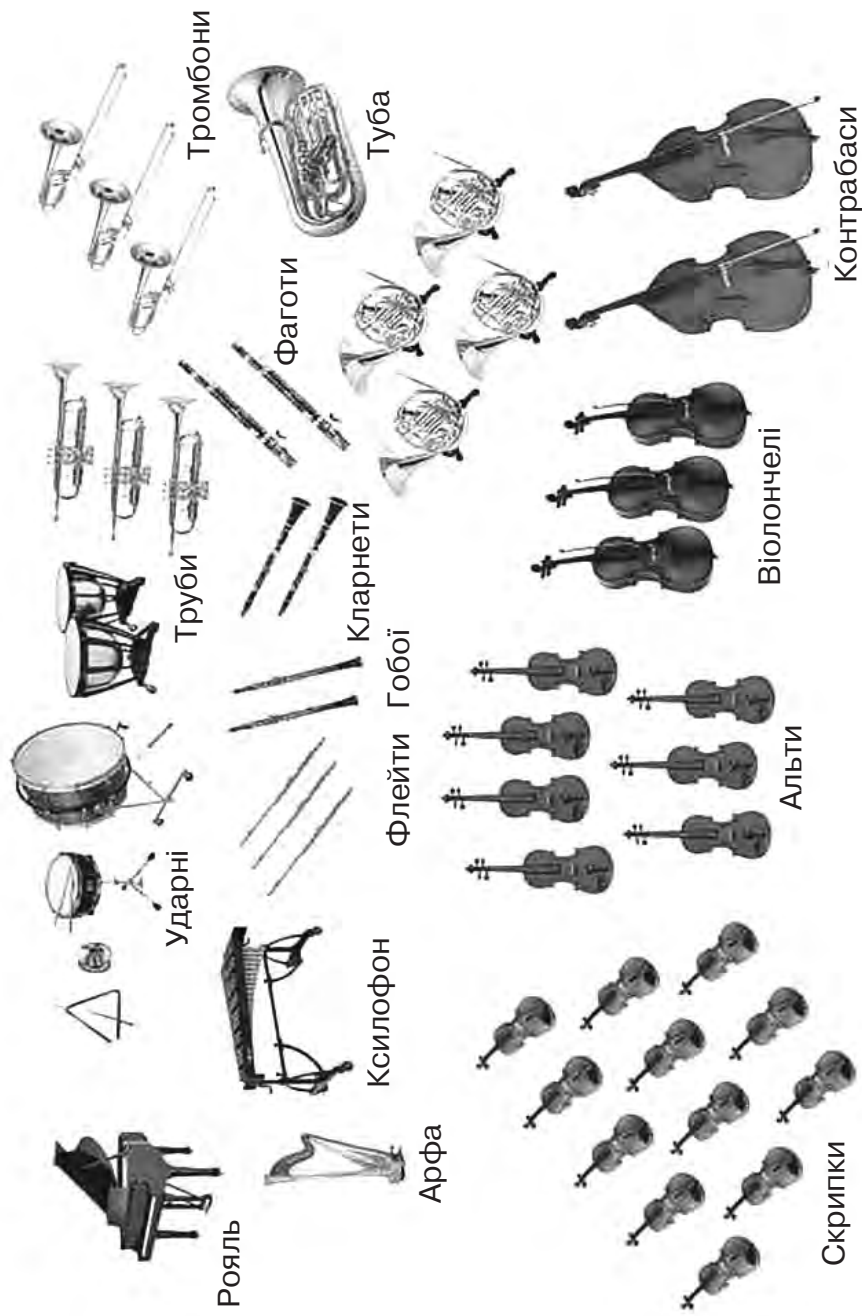

я з то-бо-ю, лі-то, по-спі-ва-ю,

я те-бе ще зо-се-ні че-ка-ю.

Розташування інструментів симфонічного оркестру на сцені

Зміст

Розділ I. Мова та розвиток мистецтва	4
Тема 1. Мистецтво у нашому житті	4
Тема 2. Мистецькі спогади про літо	6
Тема 3. Гумор у мистецтві	8
Тема 4. Як зрозуміти мову мистецтва	10
Тема 5. Інтонація в мистецьких творах	12
Тема 6. Пори року в мистецтві	14
Тема 7. Осінній настрій у мистецьких творах	16
Тема 8. Мистецтво звуків та кольорів.	18
Тема 9. Як розвивається мова мистецтва	20
Тема 10. Мистецтво творити красу	22
Тема 11. Динамічний розвиток у мистецтві	24
Тема 12. У мистецтві завжди лад	26
Тема 13. Сюжетний розвиток у мистецтві	28
Тема 14. Зимові фантазії	30
Тема 15. Зимові ігри та розваги	32
Тема 16. Мова та розвиток у мистецтві <i>Підсумковий урок за темою</i>	34
Розділ II. Види та жанри мистецтва	36
Тема 17. Зима у творчості митців	36
Тема 18. Мистецтво танцю	38
Тема 19. Крокуємо під звуки козацького маршу	40
Тема 20. До вершин майстерності	42
Тема 21. З музикою в серці	44
Тема 22. Зустрічаємо весну	46
Тема 23. У чарівному світі балету	48
Тема 24. Як створюється балетна вистава	50
Тема 25. Свято на балетній сцені	52
Тема 26. Різновиди мистецьких жанрів <i>Підсумковий урок за темою</i>	54

Тема 27. Птахи — провісники весни	56
Тема 28. Музичний дивосвіт.....	58
Тема 29. Дзвонять дзвони великодні	60
Тема 30. Мистецька феєрія.....	62
Тема 31. Безмежний світ людських почуттів	64
Тема 32. Національний характер у мистецтві.....	66
Тема 33. Українські мотиви у світовому мистецтві	68
Тема 34. Здрастуй, літо золоте! <i>Підсумковий урок за темою</i>	70
Короткий словник-довідник.....	72
Музичний додаток.....	74

Навчальне видання

ОСТРОВСЬКИЙ Володимир Михайлович

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Робочий зошит

3 клас

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Донара Пендзей*

Художник *Олеся Томків*

Обкладинка *Володимира Басалиги*

Верстка *Галини Кузів*

Технічний редактор *Неля Домарецька*

Підписано до друку 27.08.2020. Формат 70x100/16. Папір офсетний.
Гарнітура CentSchbook. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 7,15. Умовн. фарбо-відб.14,3.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com

Видавництво «Навчальна книга – Богдан» у соцмережах:

bohdanbooks

bohdan_books

c/NKBohdan

t.me/bohdanbooks